

CRNA GORA
S K U P Š T I N A
Odbor za ljudska prava i slobode
Br. 00- 63-8/15-
Podgorica, 10. jul 2015. godine

INFORMACIJA
SA SASTANKA ZAMJENICE PREDSJEDNIKA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I
SLOBODE DR LJILJANE ĐURAŠKOVIĆ SA PREDSTAVNICAMA AMERIČKE
NVO „ZASTUPNICI LJUDSKIH PRAVA“ I NVO „CENTAR ZA ŽENSKA PRAVA“,
održanog 10. jula 2015. godine

Zamjenica predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode dr Ljiljana Đurašković sastala se sa predstavnicama američke NVO „Zastupnici ljudskih prava“ gđom Rosalyn Park i gđom Megan Walsh i izvršnom direktoricom NVO „Centar za ženska prava“ gđom Majom Raičević, na njihov zahtjev.

Sastanak je održan 10. jula 2015. godine u Skupštini Crne Gore.

Tema sastanka bila je zaštita od nasilja u porodici, radi utvrđivanja činjeničnog stanja i prikupljanja informacija o sprovođenju zakona u ovoj oblasti, u cilju izrade Izvještaja sa preporukama.

Zamjenica predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode dr Ljiljana Đurašković je predstavila stanje u Crnoj Gori u ovoj oblasti, upoznala ih sa ključnim propisima i njihovom primjenom u praksi.

Navodeći da nasilje u porodici predstavlja ponašanje kojim jedan član porodice ugrožava fizički, psihički, seksualni ili ekonomski integritet, mentalno zdravlje i spokojstvo drugog člana porodice, istakla je da je nasilje prisutno u svim državama i u svim kulturama. Naglasila je da je Crna Gora jedna od prvih država koje su potpisale i ratifikovale Konvenciju Savjeta Evrope o suzbijanju nasilja u porodici i nasilja nad ženama (Istanbulska konvencija) koja je stupila na snagu 1. avgusta 2014. godine. Tada je započela i obaveza Crne Gore za preduzimanje neophodnih zakonodavnih i drugih mjera kako bi se omogućile odnosno obezbijedile, uz odgovarajuću geografsku rasprostranjenost, neophodne kratkoročne i dugoročne specijalizovane usluge podrške za svaku žrtvu nasilja koja je bila izložena bilo kojem obliku nasilja obuhvaćenom Konvencijom. Takođe, preduzeta je i obaveza otvaranja odgovarajućih lako dostupnih sigurnih kuća u dovoljnom broju za bezbjedan smještaj i proaktivnu pomoć žrtvama nasilja.

U ovoj oblasti usvojeno je više zakona za čiju implementaciju je neophodan duži vremenski period. Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici propisano je da žrtva ima pravo na psihosocijalnu i pravnu pomoć, socijalnu i medicinsku zaštitu, kao i da posebnu zaštitu uživa žrtva koja je dijete, starije lice, lice sa invaliditetom i lice koje nije sposobno da se o sebi stara. Nakon saznanja za nasilje, policija bez odlaganja preduzima radnje i mjere u cilju zaštite žrtve, a Centar za socijalni rad, odnosno druga ustanova socijalne i dječje zaštite, zdravstvena ustanova, kao i drugi organ i ustanova koji se bave zaštitom dužni su da bez odlaganja pruže zaštitu i pomoć žrtvi u skladu sa svojim nadležnostima.

Vlada Crne Gore je donijela Strategiju zaštite od nasilja u porodici 2011-2015 koja sadrži ocjenu stanja i identifikovane ključne probleme u socijalnoj i drugoj zaštiti, kao i ciljeve i mjere za unaprjeđenje socijalne i druge zaštite, a naročito u vezi: podizanja nivoa svijesti građana o

problemu nasilja i formiranja stavova o njegovoj neprihvatljivosti; razvoja programa za prevenciju i podršku porodici; daljeg razvoja normativnog okvira i jačanja saradnje nadležnih subjekata; sticanja novih znanja i vještina svih koji se bave zaštitom od nasilja i unaprjeđenja sistema za prikupljanje i analizu podataka i izvještavanja o slučajevima nasilja.

Podsjetila je da je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o rodnoj ravnopravnosti usvojen 26. juna 2015. godine i da je njime, osim nasilja po osnovu pola definisano i uznemiravanje po osnovu pola. Izmjene i dopune Zakona imale su za cilj usklađivanje sa Zakonom o zabrani diskriminacije, a podstaknute su i komentarima Evropske komisije prema kojima je neophodno da ovi zakoni budu u potpunosti usklađeni sa pravnom tekovinom Unije.

Dr Đurašković je ukazala da je Crna Gora tradicionalna zemlja u kojoj je zastupljeno mišljenje da je politika isključivo muška profesija. Međutim, u Skupštini Crne Gore od 81 poslanika, 14 je žena iz različitih partija koje su se dokazale u svojim profesijama. Nakon sprovedenih lokalnih izbora u maju 2014. godine povećan je broj žena odbornica u lokalnim parlamentima, pa je u pojedinim opštinama 25% odbornica, a u nekim preko 32%, što je u odnosu na podatke iz 2009. godine povećanje za 50%.

Zaključila je da je radi postizanja još boljih rezultata u ovoj oblasti potrebna saradnja svih relevantnih subjekata, kao i proaktivan pristup kako bi uspostavili dugoročnu politiku zaštite od nasilja u porodici, kao i dugoročnu politiku za veće učešće žena u javnom životu.

Rosalyn Park, predstavica NVO "Zastupnici ljudskih prava", je pohvalila zakone kojima se štite žrtve nasilja u porodici i zaštitne mjere koje se izriču učiniocu nasilja, kao što su udaljenje iz stana, zabrana približavanja, zabrana uznemiravanja i uhođenja, obavezno liječenje od zavisnosti i obavezni psihosocijalni tretman. Takođe, pohvalila je napore i aktivnosti koje se preduzimaju u cilju zaštite žrtava nasilja u porodici. Čestitala je Crnoj Gori na ratifikaciji Istanbulske konvencije.

Saopštila je da su u dosadašnjem radu objavili 25 izvještaja o nasilju nad ženama. U saradnji sa NVO „SOS telefon za žene i djecu žrtve nasilja iz Nikšića“ i „Centar za ženska prava“ iz Podgorice realizuju ovu aktivnost kako bi sačinili izvještaj o stanju u Crnoj Gori u oblasti zaštite od nasilja u porodici, zbog čega su tokom prethodne dvije sedmice razgovarali sa predstavnicima brojnih organa i institucija koje se bave ovom temom.

Radi sagledavanja stanja u ovoj oblasti i prikupljanja podataka, gđa Park je postavila zamjenici predsjednika Odbora dr Ljiljani Đurašković brojna pitanja.

Interesovalo je koje su pozitivne strane zakona kojima je regulisana oblast zaštite od nasilja u porodici, prvenstveno Krivičnog zakonika i Zakona o zaštiti od nasilja u porodici.

Zamjenica predsjednika Odbora je ocijenila da ovi zakoni znače mnogo, jer su žene koje su godinama trpjele nasilje i ćutale, sada ohrabrene da to nasilje prijave nadležnim institucijama. Formiranjem Odjeljenja za rodnu ravnopravnost, Odbora za rodnu ravnopravnost, nevladinih organizacija koje se bave ženskim pravima, žene su podstaknute da prijave nasilje i traže zaštitu. Ukazala je da u najvećem broju slučajeva, čak 78%, nasilje u porodici vrši supružnik, bivši supružnik ili partner, a na drugom mjestu su sinovi, zatim očevi, kćerke, dok majke i svekrve vrše porodično nasilje u 1,6% slučajeva.

Shodno podacima iz Izvještaja o sprovođenju Plana aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori u 2014. godini bilo je:

- 187 krivičnih i 1.084 prekršajnih prijava u radu policije Crne Gore po osnovu nasilja u porodici (na dan 31.12.2014.);
- 119 predmeta u radu Tužilaštva (na dan 23.11.2014.);
- 414 predmeta u radu centara za socijalnih rad (na dan 01.12.2014.);

- 1.455 predmeta u radu Vijeća za prekršaje Crne Gore (na dan 31.12.2014.);
- 222 predmeta na radu sudova u Crnoj Gori (na dan 18.12.2014.);
- ukupno 113 optužnih predloga i 2 optužnice u radu Državnog tužilaštva.

Sudovi su od ukupnog broja predmeta riješili 144, od čega pravosnažno 120 predmeta, a organi za prekršaje od ukupnog broja predmeta tokom 2014.godine riješili su 935 predmeta po osnovu nasilja u porodici.

Prema podacima Uprave policije za 2014. godinu, broj registrovanih krivičnih djela nasilje u porodici i porodičnoj zajednici iznosi 205, a u poređenju sa prethodnom godinom veći je za 12%. Tužiocima su procesuirane 204 krivične prijave kojima je prijavljeno 210 lica, od kojih 88% muškaraca. Među procesuiranim licima u 35% slučajeva su povratnici.

Zamjenica predsjednika Odbora je naglasila da su područni organi za prekršaje licima osumnjičenim za nasilje u porodici izrekli 76 zaštitnih mjera, za čije je izvršenje nadležna policija i to: 33 udaljenja iz stana ili drugog prostora za stanovanje, osam mjera zabrane približavanja i 35 zabrana uznemiravanja i uhođenja. Takođe, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda je u 2014. godini imao u radu jednu pritužbu u vezi sa nasiljem u porodici.

U nastavku konstruktivnog razgovora, Rosalyn Park je postavila pitanja koja su se odnosila na:

- činjenicu da je znatno veći broj prekršajnih, nego krivičnih prijava zbog nasilja u porodici,
- sprovođenje članova 77a i 77b Krivičnog zakonika Crne Gore kojima su propisane mjere zabrane približavanja i udaljenja iz stana ili drugog prostora za stanovanje, kao i preduzimanje mjera za poboljšanje njihove primjene,
- načine za smanjenje broja povratnika,
- mogući uticaj psihičkih poremećaja na pojavu nasilja u porodici,
- subjekte koji su uključeni u pripremu nacionalnih strategija u ovoj oblasti,
- novčanu pomoć koja se pruža žrtvama nasilja,
- finansiranje skloništa za žene i djecu žrtve nasilja,
- rad multidisciplinarnih timova za zaštitu od nasilja u porodici,
- najbolji način za zaštitu žrtve i utvrđivanje odgovornosti prekršioca, i
- moguće preporuke za poboljšanje stanja u ovoj oblasti.

Dr Đurašković je odgovorila da nije zadovoljna činjenicom da je znatno veći broj prekršajnih, nego krivičnih prijava zbog nasilja u porodici.

Saopštila je da je zadovoljna sprovođenjem članova 77a i 77b Krivičnog zakonika ali da se ove mjere sprovode sporije nego što bi trebalo, naglašavajući da sve institucije treba da rade svoj posao. U tom pogledu od izuzetnog značaja su kontinuirano jačanje institucija sistema i efikasne obuke sudija, tužilaca, pripadnika policije, socijalnih radnika, kako bi se cijeli institucionalni mehanizam odlučno suprostavio nasilju nad ženama i nasilju u porodici i pružio podršku žrtvama. Potrebno je da trajno zaživi svijest, kako kod institucija, tako i kod građana da borba protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici i pružanje neophodne podrške žrtvama mora biti sastavni dio svakodnevnog života u društvenoj zajednici.

Naglasila je da u Crnoj Gori postoje promjene u pozitivnom smjeru, kako na zakonodavnom, tako i na planu javnih politika u oblasti sprječavanja i zaštite od nasilja nad ženama i nasilja u porodici. Zakoni u ovoj oblasti su dobri, ali je potrebno više pažnje posvetiti njihovoj implementaciji, smanjenju nejednakosti između žena i muškaraca i podizanju svijesti javnosti o problemu nasilja u porodici i nasilja nad ženama.

Na pitanje na koji način bi se mogao smanjiti broj povratnika dr Đurašković je ocijenila da se prvenstveno treba baviti uzrocima tih pojava, ukazujući da je u Crnoj Gori prisutna nezaposlenost i siromaštvo što je uticalo na porodicu kao osnovnu ćeliju društva, pa i na pojavu nasilja. Takođe, oštrijim kaznama bi se smanjio broj povratnika.

Saopštila je da se Crna Gora do raspada Jugoslavije nije suočavala sa problemima korišćenja droga i psihoaktivnih supstanci, ali je nakon toga postala tranzitna zemlja za ove supstance koje su dostupne i omladini. Korišćenje ovih supstanci vremenom dovodi do psiholoških problema, što svakako utiče i na nasilje u porodici. Djeca su veoma često svjedoci nasilja u porodici, što obilježi cio njihov život. Podsjetila je na ocjenu Svjetske zdravstvene organizacije da je država zdrava u zavisnosti od stepena prisustva nasilja u porodici. Najbolje mjere za zaštitu djece od nasilja u porodici su udaljenje nasilnika iz porodice i zabrana približavanja.

Apostrofirala je da Ministarstvo za ljudska i manjinska prava u kontinuitetu sprovodi aktivnosti u oblasti edukacije i promocije zaštite od nasilja u porodici. Takođe, u partnerstvu sa kancelarijama OEBS-a i UNDP u Crnoj Gori, uz finansijsku podršku Evropske komisije, Ministarstvo sprovodi aktivnosti za unapređenje normativnih i institucionalnih mehanizama za rodnu ravnopravnost na lokalnom nivou. U tom pogledu, do sada je potpisano 16 Memoranduma o saradnji u oblasti rodne ravnopravnosti sa 16 opština u Crnoj Gori, a planirao je potpisivanje sa preostalim opštinama. Do sada su u 11 opština formirani Savjeti za rodnu ravnopravnost, pet kancelarija za rodnu ravnopravnost u pet opština, a u devet opština usvojeni su Lokalni akcioni planovi. U 20 opština imenovani su koordinatori/ke za rodnu ravnopravnost, dok je u 10 opština usvojena Odluka o rodnoj ravnopravnosti.

Odgovorila je da su u pripremi nacionalnih strategija uključeni svi nadležni subjekti među kojima su Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, Ministarstvo rada i socijalnog staranja i centri za socijalni rad. Ukazala je na važnost statističkih podataka koji pokazuju kako se strategije primjenjuju, a za praćenje primjene zakona u ovoj oblasti važni su izvještaji koje nadležni organi, shodno zakonima, podnose Skupštini Crne Gore. Naglasila je da su veoma važni Izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore i Izvještaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica.

Ukazala je da država izdvaja značajna finansijska sredstva za dječije dodatke, tuđu njegu i pomoć, naknadu za nezaposlene, ali je važno da i žrtve nasilja mogu da dobiju jednokratnu novčanu pomoć. Istakla je da žrtve porodičnog nasilja dobijaju besplatnu pravnu pomoć.

U vezi sa finansiranjem skloništa za žene i djecu žrtve nasilja, Zamjenica predsjednika Odbora je saopštila da su u ovoj godini izdvojena značajna sredstva za to, a da su do sada skloništa, uglavnom, funkcionisala zahvaljujući velikom entuzijazmu žena koje ih vode, kao i zahvaljujući donacijama iz zemlje i inostranstva. Takođe, Budžetom Crne Gore se opredjeljuju sredstva za te namjene.

Podsjetila je na važnost multidisciplinarnog pristupa u rješavanju slučajeva nasilja u porodici i saradnje svih nadležnih institucija koje se bave zaštitom od nasilja u porodici.

Za zaštitu žrtve i utvrđivanje odgovornosti prekršioca, neophodno je dosljedno poštovanje zakona koji su veoma kvalitetni i usklađeni sa međunarodnim standardima, ali više pažnje treba posvetiti njihovoj implementaciji, što je i njena preporuka za unapređenje stanja u ovoj oblasti.

Predstavnicu NVO „Zastupnici ljudskih prava“ je interesovalo da li je trenutno u skupštinskoj proceduri neki predlog zakona bitan za ovu oblast, navodeći da bi to bilo važno za izradu njihovog izvještaja. Zamjenica predsjednika Odbora je saopštila da je Skupština Crne Gore 26. juna 2015. godine donijela Zakon o naknadi štete žrtvama krivičnih djela nasilja.

Rosalyn Park se interesovala i za nasilje u porodici u romskoj zajednici i mogućnost sprečavanja ranih i prisilnih brakova.

Dr Đurašković je informisala je da je povodom obilježavanja Svjetskog dana Roma Odbor za rodnu ravnopravnost organizovao tematsku sjednicu „Nasilje u porodici u romskoj i egipćanskoj zajednici u Crnoj Gori“, na kojoj su članovi NVO „Centar za romske inicijative“ iz Nikšića, izveli predstavu „Ugovoreni brakovi jači od zakona“. Podsjetila je da shodno običajnom pravu, pripadnice RAE populacije stupaju u brak vrlo rano, već sa 14 godina, naglašavajući da edukacija i razvoj svijesti djevojčica i njihovih roditelja treba da doprinesu smanjenju ovog problema.

Nakon raspada bivše Jugoslavije veliki broj Roma doselio se u Crnu Goru i iako im je više puta pružana mogućnost povratka u zemlju porijekla, većina njih je odlučila da ostane u Crnoj Gori koja sprovodi brojne aktivnosti u cilju njihove integracije. Pripadnici ove populacije podstiču se da svoju djecu uključe u obrazovni sistem, gdje su im obezbijedjeni besplatni udžbenici i prevoz do škole. Takođe, sprovode se i aktivnosti radi zapošljavanja što većeg broja pripadnika RAE populacije. U saradnji sa Razvojnou bankom Savjeta Evrope izgrađuju se stanovi za ovu populaciju. O tome koliko je Crna Gora uradila u ovoj oblasti svjedoči činjenica da je Savjet Evrope ukinuo monitoring nad Crnom Gorom u dijelu koji se tiče raseljenih i interno-raseljenih lica, smatrajući da je postignut značajan napredak.

Navodeći podatak da su u 2014. godini u Crnoj Gori tužiocima procesuirane 204 krivične prijave kojima je prijavljeno 210 lica, od kojih 88% muškaraca, dr Ljiljanu Đurašković je interesovalo koliko je u Sjedinjenim Američkim Državama rasprostranjeno nasilje nad ženama i da li je i kod njih muškarac najčešće počinitelj nasilja u porodici. Gđa Rosalyn Park je saopštila da ne posjeduje precizne statističke podatke, ali je u 95% slučajeva nasilja u porodici, muškarac nasilnik.

Maja Raičević, izvršna direktorica Centra za ženska prava iz Podgorice je upitala koje konkretne aktivnosti je preduzeo Odbor za ljudska prava i slobode u dijelu praćenja primjene zakona u ovoj oblasti, da li bi bilo korisno povremeno organizovati kontrolna saslušanja odgovornih lica i da li Odbor planira aktivnosti za praćenje primjene Istanbulske konvencije. Takođe, interesovalo je da li je dr Đurašković upoznata sa Inicijativom nevladinih organizacija podnjetom Skupštini Crne Gore za izmjenu Krivičnog zakonika i Zakonika o krivičnom postupku kojom se predlaže uvođenje hitnih mjera u krivičnom postupku.

Zamjenica predsjednika Odbora je mišljenja da bi kontrolno saslušanje, ukoliko bude potrebno, zajednički trebalo da organizuju: Odbor za rodnu ravnopravnost, Odbora za ljudska prava i slobode i Odbor za zdravstvo, rad i socijalno staranje. Konkretne aktivnosti u ovoj oblasti sprovodi Odbor za rodnu ravnopravnost, shodno svojim nadležnostima. Ukazala je da je Istanbulska konvencija za Crnu Goru obavezujuća i da je važno da naše zakonodavstvo uskladimo sa njom. Dodala je da podržava njihovu inicijativu u vezi sa izmjenama dva navedena zakona.

Megan Walsh se interesovala za Kampanju „Muška liga protiv nasilja nad ženama“, o čemu joj je Zamjenica predsjednika Odbora predstavila detaljne informacije. Navela je da su Kampanju realizovali Odbor za rodnu ravnopravnost i NVO NOVA Centar za feminističku kulturu, uz podršku Ambasade SAD u Crnoj Gori, a povodom čega je organizovana i Press konferencija u Skupštini 19. maja 2015. godine. Osnovne elemente Kampanje činila je produkcija i emitovanje pet video poruka na kojima su muškarci iz različitih sfera javnog života uputili javnosti, a prije svega drugim muškarcima, jasne poruke o neophodnosti većeg i posvećenijeg uključivanja muškaraca u borbu protiv nasilja nad ženama.

U vezi sa metodama za promociju mjere udaljenja iz stana, dr Đurašković je saopštila da Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i Odbor za rodnu ravnopravnost, u saradnji sa nadležnim subjektima, preduzimaju brojne mjere i aktivnosti.

Predstavnice NVO “Zastupnici ljudskih prava” su dobijene informacije ocijenile veoma kvalitetnim i zaključile da će im biti korisne u izradi izvještaja o stanju u oblasti nasilja u porodici u Crnoj Gori nakon čega će uslijediti preporuke za dalje aktivnosti u ovoj oblasti. Obostrano je izraženo zadovoljstvo sastankom i razmjenom informacija i mišljenja o ovoj veoma važnoj temi.

SEKRETAR ODBORA

Slava Burić

PREDSJEDNIK ODBORA

dr Halil Duković